

УДК 336.717.3:338.24.021.8 (477)

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ З ВЕДЕННЯ РЕЄСТРІВ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Перекладов Ю. М.

Київський національний університет технологій та дизайну

Фісун Ю. В.

Національний авіаційний університет

У даній статті описано зпроектовану інформаційну систему, яка має невисокі вимоги до апаратного забезпечення і завдяки цьому зменшується вартість. Дана інформаційна система не має обмежень на кількість рахунків, емітентів і робочих місць в мережі. Система автоматично заповнює всі обов'язкові журнали, формує необхідні і вхідні і вихідні документи, автоматизує всі стадії роботи з сертифікатами, веде облік фінансів.

Ключові слова: інформаційна система, ринок цінних паперів, банківська діяльність, фондовий ринок, автоматизовані робочі місця

Історично розвиток регулювання ринків цінних паперів у світі здійснювався через посилення державного втручання у діяльність на ринку з одночасним збереженням та підтриманням ринкових сил. Наприклад, найбільш розвинутий американський ринок цінних паперів до 1933 р. взагалі не регулювався державою. Для подолання великої економічної кризи були застосовані методи державного регулювання економіки, у тому числі й Фондового ринку. У 1934 році була створена Комісія з цінних паперів та бірж США, що здійснює безпосереднє регулювання американського ринку цінних паперів та нагляд за додержанням законодавства про цінні папери.

Постановка завдання

Сьогодні економіка України переживає наслідки світової економічної кризи та вплив гібридної війни на сході країни є дуже нестійкою, а робота підприємств має нестабільний характер в частині регулювання корпоративних відносин. Саме тому особливої актуальності набуває задача покращення ефективності діяльності ринку цінних паперів. Це дозволить визначити оптимальну стратегію роботи підприємства на внутрішньому та зовнішньому ринках, отримати максимальний прибуток, скоротити витрати, підвищити рентабельність продукції, задовольнити вимоги акціонерів.

Результати досліджень

Так, відповідно до нової редакції закону, цінні папери – документи встановленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчують грошові або інші майнові права, визначають взаємовідносини особи, яка їх розмістила (видала), і власника, та передбачають виконання зобов'язань згідно з умовами їх розміщення, а також можливість передачі прав, що впливають із цих документів, іншим особам [1].

Організацію українського ринку цінних паперів і створення необхідних умов для його функціонування прийняла на себе Українська фондова біржа (УФБ). Банківська діяльність як основа фінансового ринку на відміну від багатьох сфер вітчизняної економіки переживає зараз період глибокої кризи. Для збереження і зміцнення свого положення на ринку в умовах твердої конкурентної боротьби та залучення додаткових інвестиційних ресурсів будь-який банк зіштовхується з необхідністю постійного удосконалювання форм роботи, використання нових передових технологій, що дозволяють розширити асортимент і поліпшити якість наданих послуг [2].

Рішення цих проблем багато в чому залежить від правильності вибору системи автоматизації, тобто такої системи, яка б відповідала стратегії розвитку банку, сприяла найбільш ефективній організації банківського процесу і при мінімальних витратах засобів, часу і сил приносила максимальну віддачу [3].

В даний час на ринку програмних продуктів України представлено кілька розробок, що дозволяють автоматизувати функції працівника відділу з реєстрації цінних паперів, але всі програмні продукти повинні відповідати вимогам до закону «Про встановлення вимог до програмних продуктів на фондовому ринку», який затверджено рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку 16.07.2003 N 349. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 17 листопада 2003р. за N 1057/8378 [4].

Ознайомившись з методами та прикладами побудови ІС в інших установах, можна відокремити такі інформаційні системи з реєстрації та обліку осіб (власників (іменних) цінних паперів): ГЕЛЛА – Реєстр 6.0, Програмно-технологічний комплекс (ПТК) «Insider 1.0 Pro», «СЕНА 6.3».

ІС з реєстрації та обліку осіб (власників (іменних) цінних паперів) в системі реєстру, та порядок їх відкриття розроблюється для автоматизації функцій працівника

відділу з реєстраторської діяльності зв'язаних з оперативною підготовкою та занесення інформації до системи реєстру про емітента, що звернувся в банк чи будь-яку іншу установу із необхідними документами для реєстрації ЦП, та подальшому збагаченню й участі на фінансовому фондовому сегменті ринку.

В даний час контроль за реєстрацією ЦП та порядком їх відкриття здійснюється працівниками відділу реєстраторської діяльності практично у всіх банках автоматизованим шляхом [5].

Інформаційна система з реєстрації та обліку осіб (власників (іменних) цінних паперів) включає наступні функції: автоматично заповнює всі обов'язкові журнали (журнал Запитів, Адміністративних операцій, Записів, Сертифікатів, Вхідних документів, Витікаючих документів, Підтвердження підпису), формує необхідні і вхідні і вихідні документи, автоматизує всі стадії роботи з сертифікатами, веде облік фінансів реєстроутримувача [6].

На вхід інформаційної системи надходять документи: передавальне розпорядження; розпорядження про блокування (припинення блокування) іменних цінних паперів на особовому рахунку; анкета зареєстрованої (уповноваженої) особи. Анкета складається за окремою формою для фізичних та юридичних осіб; запит на складання реєстру; довіреність.

Крім вищевказаних основних вхідних документів до реєстратора можуть надходити інші запити та розпорядження.

Фізична особа надає заяву (запит), а юридична особа надає лист (запит) (повинен мати вихідний реєстраційний номер та дату) та документи, за якими вимагається внесення змін до системи реєстру або одержання інформації з системи реєстру, які можуть подаватись реєстратору:

- зареєстрованою особою, яка передає цінні папери або ініціює внесення змін до реквізитів власного особового рахунку;
- особою, на ім'я якої передаються цінні папери;
- уповноваженою особою однієї з цих осіб;
- рекомендованим листом;
- кур'єром;
- поштою;

- електронними засобами передачі інформації відповідно до Законів України «Про електронний цифровий підпис» та «Про електронні документи та електронний документообіг» у разі укладання договору між реєстратором та номінальним утримувачем, що передбачає обмін даними в електронній формі відповідно до Законів України «Про електронний цифровий підпис» та «Про електронні документи та електронний документообіг».

Нами пропонується розділити ІС на три модулі:

- модуль адміністратора – призначений для введення інформації про реєстратора, філії реєстратора, співробітників реєстратора і їх права в системі.
- модуль операціоніста – призначений для реєстрації всіх запитів, проведення операцій по рахунках акціонерів, друці витікаючих документів і ведення журналів.
- модуль групових операцій – призначений для проведення операцій з групами рахунків, нарахування дивідендів, формування відомостей до зборів акціонерів і різних списків акціонерів, фіксації реєстру на певну дату.

Інформаційна система, що проектується, передбачає створення декількох АРМів:

- АРМ керівника;
- АРМ секретаря, в якому будуть реалізовуватись функції спеціаліста по реєстрації договорів, замовлень, ведення реєстру клієнтів, цінних паперів;
- АРМ реєстратора;
- АРМ спеціаліста з обліку цінних паперів;
- АРМ спеціаліста-аналітика.

Система має такий поділ на АРМи оскільки вони прив'язані до кожного конкретного спеціаліста. Пропонується саме такий склад спеціалістів, оскільки це необхідно для нормального функціонування компанії на ринку цінних паперів. Крім того, такий поділ буде зручним з точки зору організації потоків інформації.

На кожному з цих АРМів будуть виконуватись такі функції:

АРМ керівника – виконання управлінських функцій:

- прийняття угод від клієнтів;
- прийняття рішень про укладання договорів;
- прийом звітних документів;
- видача вказівок брокерам.

АРМ реєстратора – виконання реєстраційних функцій:

- оформлення договору,
- передача договору керівнику,
- реєстрація договору (замовлення),
- ведення реєстру цінних паперів,
- ведення реєстру клієнтів,
- ведення реєстру емітентів.

АРМ спеціаліста з обліку цінних паперів:

- автоматизація документування всіх операцій з цінними паперами, що здійснює компанія;
- ведення реєстру цінних паперів, що знаходяться у власності компанії;
- інформаційне забезпечення управління, контроль та регулювання процесів руху ЦП;
- систематизація та узагальнення даних про ЦП, що є у власності компанії;
- видача регламентованих машинограм для перегляду та на друк, та іншої інформації по запитам (журналу реєстрації договорів, картки обліку операцій, довідки про укладені невиконані договори);
- видача регламентованих звітних документів на друк (довідки про резерв компанії, довідки про укладені і виконані договори, картки обліку операцій, журналу реєстрації договорів).

АРМ спеціаліста-аналітика:

- отримання даних від емітентів про фінансовий стан;
- аналіз фінансового стану емітента;
- отримання даних з фондової біржі про торги;
- аналіз привабливості ЦП;
- формування звітних відомостей, таблиць, графіків (довідка про фінансовий стан емітента, довідка про котировки цінних паперів протягом певного періоду);
- формування портфелю цінних паперів на замовлення клієнта або для власних цілей.

Висновки

Отже, зпроектована нами інформаційна система, працює в середовищі MS Microsoft Access компанії Microsoft, яка має невисокі вимоги до апаратного забезпечення і завдяки цьому зменшується вартість. Інформаційна система не має обмеження на кількість рахунків, емітентів і робочих місць в мережі. Система

автоматично заповнює всі обов'язкові журнали, формує необхідні і вхідні і вихідні документи, автоматизує всі стадії роботи з сертифікатами, веде облік фінансів . Завдяки очевидним перевагам і, не дивлячись на великий вибір програмних продуктів на сьогоднішній день експлуатується більше трьохсот інсталяцій системи, її використовує більше 100 незалежних реєстраторів України. Інформаційна система відповідає положенню № 60. Вона здійснює максимальну автоматизацію всього виробничого циклу реєстратора, поєднання гнучкості при настройці системи і одноманітності при виконанні всіх дій. Тому даний програмний продукт володіє всіма функціями необхідними незалежному реєстраторові для надання послуг емітентам і для виконання вимог державних органів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бланк И. А. Управление финансовыми ресурсами / И. Л. Бланк. – М. : Издательство «Омега-Л»: ООО «Эльга», 2011. – 708 с. – (Библиотека финансового менеджера).
2. Зуева А. С. Механизмы и институты обеспечения экономической безопасности рынка ценных бумаг : диссертация ... канд. экон. наук : 08.00.05 / А. С. Зуева; [Место защиты: Акад. эконом. безопасности МВД РФ]. – М. : 2008. – 192 с.
3. Самець С. М. Місце і значення ринку цінних паперів в економіці України / С. М. Самець, О. В. Іконніков // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – № 20. – С. 244-252.
4. Спирли Э. Корпоративные хранилища данных. Планирование, разработка, реализация. Т. 1 / Э. Спирли. – М. : С.-Петербург; – К. : Издат. дом «Вильямс», – 2001. – 400 с.
5. Шаховська Н. Б. Сховища та простори даних : монографія / Н. Б. Шаховська, В. В. Пасічник; Нац. ун-т «Львів. Політехніка». – Л., 2009. – 244 с.
6. Ситник Н. В. Проектування баз і сховищ даних. / Ніна Ситник — К. : КНЕУ, 2003. – 264 с.

Особенности работы информационной системы реестров ценных бумаг**Перекладов Ю. М.***Киевский национальный университет технологий и дизайна***Фисун Ю. В.***Национальный авиационный университет*

В данной статье описано спроектированную информационную систему, которая имеет высокие требования к аппаратному обеспечению. Данная информационная система не имеет ограничения на количество счетов, эмитентов и рабочих мест в сети. Система автоматически заполняет все обязательные журналы, формирует необходимые входные и выходные документы, автоматизирует все стадии работы с сертификатами, ведет учет финансов.

Ключевые слова: *информационная система, рынок ценных бумаг, банковская деятельность, фондовый рынок, автоматизированные рабочие места*

Features of work of informational system of keeping registers of securities**Perekladov Y. M.***Kiev National University of Technology and Design***Fisun J. V.***National Aviation University*

This article describes the projected information system which has high hardware requirements and thus reduced cost. This information system has no limit on the number of accounts and issuing jobs online. The system automatically completes all required logs and generates the necessary input and output documents, automates all stages of certificates, keeps records of finance.

Keywords: *information system; securities market; banking, stock market; workstations*